

Н.В. ГАРКАВЕНКО

ОСОБИСТІСТЬ МЕНЕДЖЕРА У ПСИХОЛОГІЇ

Міністерство науки і освіти України
Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича

Кафедра психології

Н.В. ГАРКАВЕНКО

ОСОБИСТІТЬ МЕНЕДЖЕРА У ПСИХОЛОГІЇ

Методичні рекомендації

Чернівці

**Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича**

2024

УДК 159.9
Г 204

Друкується за ухвалою вченої ради факультету педагогіки,
психології та соціальної роботи
Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича
(протокол № 3 від 23 жовтня_2024 р.)

Рецензенти:

І.А. Гуляс,

докторка психологічних наук, професорка кафедри практичної психології Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича.

М.Г. Іванчук,

докторка психологічних наук, професорка, завідувач науково-методичною лабораторією моніторингу якості підготовки фахівців Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича.

Гаркавенко Н.В.

Г 204 Особистість менеджера у психології: метод. реком. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича. 2024. 34 с.

Методичні рекомендації розроблено відповідно до курсу «Особистість менеджера у психології» для студентів факультету педагогіки, психології та соціальної роботи рівня вищої освіти «Магістр» спеціальності 053 Психологія. Видання містить два змістові модулі, визначені освітньо-професійною програмою «Соціальна психологія управління». Розкрито загальні засади менеджера у психології з урахуванням сучасних реалій вітчизняної школи.

Для студентів, викладачів та всіх, хто цікавиться управлінським процесом та особистістю сучасного керівника.

УДК 159.9

© Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича, 2024
© Гаркавенко Н.В., 2024

ЗМІСТ

Пояснювальна записка.....	4
Опис навчальної дисципліни	6
Анотація, мета, завдання та міждисциплінарні зв'язки навчальної дисципліни.....	7
Структура змісту навчальної дисципліни.....	8
Навчальний план і програма курсу.....	10
Тематика залікових питань.....	26
Рекомендована література	30

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Сучасний, складний світ зі швидкоплинними економічними, політичними, соціально-політичними та непередбачуваними змінами вимагає від сучасної особистості та суспільства загалом висококваліфікованого, творчого, вмючого та стійкого фахівця (менеджера), який повинен володіти економічними та технічними знаннями, бути висококласним організатором виробництва. Саме сьогодні особливої актуальності набула проблема особистості сучасного менеджера у психології, тому що на саму особистість, на її діяльність, на процес організації діяльності впливають світові економічні та природні катаклізми, стрибки пандемії, різні захворювання, війни тощо. І це вимагає від управлінця особливої відповідальності та організації діяльності в складних умовах перебування.

Швидкий науково-технічний прогрес, одночасне включення особистості в різні види діяльності, проєкція та страх за майбутнє зумовлюють необхідність у складних та критичних вимірах сьогодення насамперед впевнених, виважених, успішних, професійно-орієнтованих керівників різних ланок та напрямків.

Беручи до уваги повномасштабне вторгнення, сучасний менеджер повинен обов'язково навчитися орієнтуватися в складних і кризових ситуаціях організації, набувати специфічних знань, навчитися бачити та розуміти особливості поведінки персоналу, вміти комунікувати як з окремими працівниками так і з цілими групами та безумовно формувати соціально-психологічні методи в роботі суб'єктів системи менеджменту, з психологічної точки зору аналізувати внутрішнє й зовнішнє середовище конкретної організації.

Запропоновані методичні рекомендації до курсу «Особистість менеджера у психології» спрямовані на формування та підвищення у здобувачів рівня професійної компетентності та професійної підготовки менеджерів в сучасній управлінській парадигмі, на ефективне здійснення добору діагностичного інструментарію для вивчення соціально психологічних явищ у певній організації. При цьому слід враховувати психологічний зміст управлінської діяльності, мати

знання про закономірності функціонування соціальних організацій, вміння конструктивно залагоджувати конфлікти в середині організації, добре знаючи психологічні особливості працівників. Лідерство керівника в таких складних умовах країни в середині організації стоїть на першому місці, тому велику увагу необхідно приділяти аналізу основних психологічних закономірностей діяльності менеджера як лідера організації тощо.

Отже, метою навчальної дисципліни є формування в учасників освітнього процесу потрібної теоретичної бази психологічної структури особистості сучасного керівника, усвідомлення змісту поняття «сучасний менеджер», який характеризується самостійністю, підприємливістю, творчим мисленням та готовністю до ризику, знання його відмітних характеристик і важливих для сучасності інструментів управлінського впливу. Дуже важливе у процесі керівництва також застосування технологій формування організаційної культури.

Тому сучасний менеджер – це не лише професіонал своєї справи, це стиль, це професійна майстерність, це конкурентоспроможний фахівець у галузі психології, це емоційна гнучкість, це здатність до ризику, це відбиток сучасності тощо.

Його головне завдання - на основі отриманих знань озброїти студентів рівня вищої освіти «Магістр» вміннями щодо основних методів саморегуляції, боротьби зі стресами та управління конфліктами.

Це видання має за мету розширити професійні знання, ерудицію та науковий світогляд здобувачів.

Зміст методичних розробок складений на підставі освітньо-професійної програми «Соціальної психології управління» щодо вимог освітньо-кваліфікаційних характеристик відповідної спеціальності та відповідає матеріалу навчальній програмі щодо структури, обсягу і змісту.

Посилання на силабус навчальної дисципліни:

https://docs.google.com/document/d/1f_Z6sZ4ZrM6BJBP5v4T1xdwYUmJtwn1/edit

Посилання на програму навчальної дисципліни:

<https://docs.google.com/document/d/1YmtDFSSIV8G70cKR84KmxsHlxFRe59hD/edit>

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС – 4	Рік підготовки:	
Загальна кількість годин – 120	1-й	1-й
Кількість модулів – 2	Семестр:	
Тижневих годин:	1-й	1-й
для денної форми навчання:	Лекції:	
аудиторних – 2	15	8
самостійної роботи студента – 4	Семінарські	
	15	0
Вид підсумкового контролю: залік	Самостійна робота	
Форма підсумкового контролю: усна	90	112

АНОТАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Навчальна дисципліна «Особистість менеджера у психології» спрямована на вивчення знань та вмінь у студента, які орієнтовані на особистість менеджера; формування у них як особистісних так і професійних якостей необхідних для конкурентоспроможного фахівця в галузі психології. Оволодіння навичками роботи із сучасними соціально-психологічними методами психодіагностики, набуття знань у системі поведінки працівників установ та розуміння закономірностей прояву менеджерських ролей як лідера сучасності. Оволодіння здобувачів сучасними техніками, новітніми технологіями управлінської діяльності в екстремальних умовах для вирішення проблемної ситуації.

Мета навчальної дисципліни: формування в учасників освітнього процесу основних інструментів щодо управлінського впливу; застосування технологій формування організаційної культури; ознайомлення з психологічною структурою особистості сучасного менеджера, управлінською діяльністю та психологічними регуляторами особистості менеджера в сучасному суспільстві.

Завдання: на основі отриманих знань сформувати в них вміння щодо основних методів саморегуляції, боротьби зі стресами та управління конфліктами в складних умовах розвитку суспільства.

Міждисциплінарні зв'язки: нові знання, вміння та навички здобувачів вищої освіти навчальної дисципліни «Особистість менеджера у психології» мають базуватися на раніше вивчених предметах: загальна психологія, соціальна психологія, психологія міжособистісних комунікацій, етика ділового спілкування та ін.

СТРУКТУРА ЗМІСТУ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб.	інд.	с.р.		л	п	лаб.	інд.	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Теми лекційних занять	Змістовий модуль 1. Психологічна структура особистості менеджера та управлінська діяльність											
Тема 1. Особистість менеджера у психології	13	2	2	-	-	9	13	1	-	-	-	12
Тема 2. Сучасний менеджер в системі управлінських відносин	13	1	1	-	-	9	13	1	-	-	-	12
Тема 3. Організаційно-управлінський ресурс особистості сучасного менеджера в складних умовах розвитку суспільства.	13	1	1	-	-	9	13	1	-	-	-	12
Тема 4. Теоретичні аспекти професійної самореалізації менеджерів.	13	2	2	-	-	9	12		-	-	-	12
Тема 5. Особливості діяльності та система ділових і особистісних якостей менеджера в складних умовах війни.	13	2	2	-	-	9	16	1	-	-	-	15
Разом за ЗМ1	61	8	8	-	-	45	69	4	-	-	-	65
Теми лекційних занять	Змістовий модуль 2. Чинники впливу на самомотивування та самоконтроль менеджера											

Тема 6. Вплив тайм-менеджменту на ефективність роботи менеджера сучасності.	14	1	1	-	-	12	11	1	-	-	-	10
Тема 7. Психічне здоров'я особистості менеджера в складних реаліях життя.	16	2	2	-	-	12	14	1	-	-	-	13
Тема 8. Подолання психологічних бар'єрів особистості менеджера в процесі впровадження інновацій	14	2	2	-	-	12	13	1	-	-	-	12 '
Тема 9. Соціально-психологічні технології відновлення особистості менеджера після травматичних подій війни.	13	2	2	-	-	9	13	1	-	-	-	12
Разом за ЗМ 2	59	7	7	-	-	45	51	4	-	-	-	47
<i>Усього годин</i>	120	15	15	-	-	90	120	8	-	-	-	112

ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Модуль 1

ПСИХОЛОГІЧНА СТРУКТУРА ОСОБИСТОСТІ МЕНЕДЖЕРА ТА УПРАВЛІНСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ

Тема 1

ОСОБИСТІТЬ МЕНЕДЖЕРА У ПСИХОЛОГІЇ

1. Особистість менеджера у психології.
2. Менеджер як об'єкт психологічного дослідження.
3. Психологічна структура особистості менеджера та управлінська діяльність.
4. Детермінація поведінки особистості менеджера в управлінській діяльності.
5. Управлінські якості сучасного менеджера.
6. Психологічні риси особистості керівника, вимоги до нього як до лідера.
7. Психологічні регулятори особистості менеджера в сучасному суспільстві.

Ключові слова до теми:

особистість, менеджер, управлінська діяльність, управлінські якості

По завершенні вивчення теми студенти мають знати та уміти:

- володіти психологічними якостями менеджера як особистості;
- знати місце менеджера у системі управлінських відносин у сучасній організації;
- характеризувати основні психологічні закономірності діяльності менеджера як лідера організації;
- керуватися управлінськими рисами та психологічними регуляторами особистості сучасного керівника;
- працювати з труднощами та протиріччями психологічного характеру в менеджменті.

Завдання до самостійної роботи:

- ✓ К. Хаберкорн про „7 гріхів” некомпетентного керівника;
- ✓ скласти психограму і професіограму сучасного менеджера;
- ✓ охарактеризувати існуючі корекційні програми для менеджерів;
- ✓ розробити ряд занять для розвитку професійно-управлінського самовизначення менеджерів;

- ✓ розробити заняття для формування особистості конкурентоспроможного менеджера;
- ✓ ознайомитися з історіями успіху видатних менеджерів минулого та підготувати до них презентації;
- ✓ ознайомитися з історіями успіху - надихаючими історіями видатних менеджерів сучасності, що починали з нуля та підготувати презентації;
- ✓ сформулювати психологічні практичні рекомендації для практичних психологів, соціальних працівників, керівників підприємств та ейчарів щодо розвитку лідерських якостей менеджера.

Питання та завдання до теми

1. Назвіть та охарактеризуйте психологічні вимоги до менеджера у важкі часи розвитку суспільства.
2. Найважливіші якості керівника за Р.М. Строгдиллом.
3. Опрацювати психограму менеджера за Л.Д. Столяренко.
4. Опишіть індивідуально-психологічні якості менеджера.
5. Дайте характеристику соціально-психологічним якостям менеджера.
6. Психологічна характеристика діяльності менеджера сучасності.
7. Надайте рекомендації щодо формування особистості конкурентоспроможного менеджера в умовах сьогодення.

Тема 2

СУЧАСНИЙ МЕНЕДЖЕР У СИСТЕМІ УПРАВЛІНСЬКИХ ВІДНОСИН

1. Психологічна характеристика професії «менеджер».
2. Психологічні основи управлінських функцій та ролей особистості сучасного менеджера.
3. Психологія стратегічного управління в складних умовах суспільства.
4. Стиль та соціально-психологічні проблеми керівництва в кризовій організації.
5. Психологічна характеристика багатовимірних моделей стилів керівництва.
6. Характеристика психологічних методів мотиваційної діяльності менеджерів у важкі часи суспільства.
7. Психологічні особливості національних систем керівництва.
8. Гендерна типізація стилів керівництва (проблема статі в управлінні).
9. Влада та авторитет менеджера.

Ключові слова до теми:

управлінські відносини, управлінські функції, сучасний менеджер, організаційні страхи, стратегічне управління, авторитет менеджера.

По завершенні вивчення теми студенти мають знати та уміти:

- знати зміст існуючих концепцій стилів керівництва;
- психологічні особливості стилів керівництва;
- характеризувати багатовимірні моделі стилів керівництва;
- знати критерії визначення стилів керівництва;
- характеризувати основні типи керівників;
- аналізувати підходи до класифікації управлінських ролей;
- визначати психологічні методи мотиваційної діяльності менеджерів у кризовому суспільстві;
- визначати гендерні аспекти менеджменту;
- знаходити підходи та працювати з організаційними страхами менеджерів;
- визначати види стосунків між керівником та підлеглими;
- знати соціально-психологічні аспекти особистості менеджера у 21 сторіччі.

Завдання до самостійної роботи:

- ✓ охарактеризувати підходи класифікації управлінських ролей керівників за *Г. Мінцбергом*;
- ✓ описати управлінські ролі за *С. Манічевим*;
- ✓ управлінські ролі за *Л.Е. Орбан-Лембрик*;
- ✓ моделі управлінської мережі за *Р.Блейком і Дж. Моутон*;
- ✓ сучасні (новаторські) концепції стилю керівництва;
- ✓ описати психологічні типи керівників;
- ✓ групи типів керівників за *Ю. Красовським*;
- ✓ описати основні управлінські функції особистості менеджера;
- ✓ вивчити тему та підготуватися до дискусії: «Вплив стереотипів суспільної свідомості та процесів емансипації на ставлення до жінки-керівника в часи війни»;
- ✓ опрацювати тему: «Прояви відмінних психофізіологічних особливостей чоловіка і жінки в менеджерській діяльності»;
- ✓ підготувати доповідь про професійне становлення видатного світового менеджера Пітера Друкера;
- ✓ прочитати та підготуватися до обговорення книги Хосе Сільва, Роберта Б. Стоуна «Метод Сільви: мистецтво управління».

Питання та завдання до теми

1. Характеристика ролей сучасних керівників.
2. Розкрийте зміст твердження: «Сучасний керівник як новатор».
3. Новаторські концепції стилю керівництва в складних умовах суспільства.
4. Ознайомитися з існуючою психологічною типізацією керівників установ.
5. Характеристика типів керівників за теорією К. Юнга.
6. Протипоказання до діяльності менеджера в складних умовах суспільства.
7. Вдосконалення міжособистісних відносин в системі «керівник-підлеглий» та розвиток якісного співробітництва між ними;
8. Вплив сучасного керівника на зростання продуктивності та задоволення від роботи.

Тема 3
ОРГАНІЗАЦІЙНО-УПРАВЛІНСЬКИЙ РЕСУРС ОСОБИСТОСТІ
СУЧАСНОГО МЕНЕДЖЕРА
В СКЛАДНИХ УМОВАХ РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА

1. Роль менеджера у формуванні організаційної культури кризової організації.
2. Умови формування навичок успішного менеджера в складних умовах розвитку суспільства.
3. Психологічна модель професійної самореалізації менеджерів у складних умовах розвитку суспільства.
4. Сучасний менеджер та психологічні умови ведення переговорів у часи складного сьогодення.
5. Особистість менеджера та його вплив на успішну діяльність колективу в часи війни.
6. Успішність професійної діяльності менеджера.
7. Мотиваційна сфера особистості керівника.
8. Самопрезентація та імідж менеджера.

Ключові слова до теми:

організаційно-управлінський ресурс, організаційна культура, управлінські навички, імідж керівника.

По завершенні вивчення теми студенти мають знати та уміти:

- психологічну модель професійної самореалізації менеджерів;
- характеризувати діяльність менеджера в складних умовах розвитку суспільства;
- сприяти набуттю навичок успішної діяльності в складних умовах війни;
- розвивати надання допомоги психологічної сутності влади менеджера в часи війни.

Завдання до самостійної роботи:

- ✓ знайти інформацію про управлінський ресурс особистості менеджера в складних умовах війни;
- ✓ вивчити та підготуватися до обговорення теми: «Психологічна підтримка менеджера та його оточення у кризових ситуаціях»;
- ✓ підготувати доповідь на тему: «Роль керівника у вирішенні конфліктних ситуацій в умовах війни»;
- ✓ підготувати доповідь про філософію управління видатного Луїса Герстнера;

- ✓ підготувати доповідь про Джефера Безоса – найбагатшої людини планети;
- ✓ знайти інформацію та підготувати виступ-презентацію на тему: «Успішні менеджери України»;
- ✓ охарактеризувати менеджерську діяльність Стіва Джобса, як приклад керівництва в складних умовах розвитку організації: надихаюча історія становлення успішного керівника;
- ✓ прочитати та підготуватися до обговорення книги Крістофера Кокса «Володар дедлайнів».

Питання та завдання до теми

1. Роль сучасного менеджера у формуванні організаційної культури.
2. Значення іміджу у професійній діяльності керівника.
3. Роль менеджера в розвитку кризової організації.
4. Професійна самореалізація менеджерів.
5. Володіння сучасними техніками переговорів.
6. Сучасний менеджер і система влади.
7. Поліпшення психологічного добробуту менеджера у складні часи суспільства.

Тема 4

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПРОФЕСІЙНОЇ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ МЕНЕДЖЕРІВ

1. Особистісна та професійна самореалізація менеджера сучасності.
2. Психологічна модель професійної самореалізації менеджерів.
3. Професійна майстерність і стиль поведінки сучасного менеджера за оцінками зарубіжних та вітчизняних учених.
4. Професійна самореалізація як чинник становлення особистості жінки-менеджера.
5. Творчий саморозвиток конкурентоспроможного менеджера.
6. Формування конкурентоспроможності в процесі підготовки висококваліфікованих менеджерів у сучасному кризовому суспільстві.

Ключові слова до теми:

професійна самореалізація, психологічна модель, професійна майстерність, конкурентоспроможний менеджер, кризове суспільство.

По завершенні вивчення теми студенти мають знати та уміти:

- характеризувати психологічну модель професійної самореалізації менеджерів;
- впливати на становлення конкурентоспроможного менеджера для сучасного суспільства;
- формувати творчий саморозвиток конкурентоспроможного менеджера.

Завдання до самостійної роботи:

- ✓ дати характеристику психологічних особливостей самореалізації та самоактуалізації менеджерів;
- ✓ розробити практичні рекомендації для розвитку лідерських якостей у менеджерів у складних умовах розвитку суспільства;
- ✓ опрацювати статтю «Гуманістичні заповіді» менеджера» / Дослідження психологічних особливостей розвитку професійно- значущих якостей майбутніх менеджерів організацій / М. С. Діденко // Організаційна психологія. Економічна психологія. – 2018.– № 1.– С. 26-35.
- ✓ опрацювати структурно-функціональну модель самореалізації особистості за Л. Коростильовою.

- самостійно опрацювати методики психологічних особливостей професійної самореалізації менеджерів:
- методика САМОАЛ;
- методика для діагностики мотивації до успіху Т. Елерса;
- методика для діагностики особистості на мотивацію до уникнення невдач Т. Елерса;
- методика «Оцінка комунікативних і організаторських схильностей – КОС» В.В. Синявського і Б.О. Федоришина.

Питання та завдання до теми

1. Характеристики професійної свідомості.
2. Корекційні програми для керівників та їх характеристика.
3. Управлінське самовизначення керівників установ: розробка і обґрунтування занять.
4. Особистість конкурентоспроможного керівника сучасності.
5. Творчий підхід у діяльності менеджера.
6. Методичні аспекти професійного самовдосконалення менеджера організації.

Тема 5
ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ТА СИСТЕМА ДІЛОВИХ
І ОСОБИСТІСНИХ ЯКОСТЕЙ МЕНЕДЖЕРА
В СКЛАДНИХ УМОВАХ ВІЙНИ

1. Особистість керівника як лідера в складних умовах війни.
2. Особистісні та психологічні аспекти спілкування особистості менеджера.
3. Роль HR-фахівця або менеджера з управління людськими ресурсами для створення комунікативних механізмів та розвиток між ними відкритого діалогу.
4. Психограма і професіограма сучасного менеджера.
5. Соціально-психологічні технології управління військовими колективами.
6. Самоактуалізація та самореалізація особистості: сучасні наукові уявлення.
7. Формування професійної компетенції майбутнього менеджера.

Ключові слова до теми:

психограма, професіограма, соціально-психологічні технології, професійна компетентність.

По завершенні вивчення теми студенти мають знати та уміти:

- знати вимоги до менеджера як до лідера організації;
- володіти професійною компетентністю щодо складання психограми та професіограми менеджера сучасності;
- володіти уміннями соціально-психологічних технологій управління військовими колективами.

Завдання до самостійної роботи:

- ✓ під час практики дослідити проблему поліпшення комунікації між менеджером та іншими співробітниками;
- ✓ опрацювати статтю: Кочубей Т., Семенов А. Наукові підходи до вивчення емоційної стійкості як особистісної лідерської якості. Збірник наукових праць. Частина 1, 2013. – С. – 117-124;
- ✓ опрацювати статтю: Формування професійної компетенції майбутнього менеджера / Л.А. Осадча // Економіка, фінанси і управління в XXI столітті: аналіз тенденцій та перспективи розвитку : зб. тез міжнар.наук.-практ. конф. (21 березня, 2017 р., м. Київ). - К. : Фінансова рада України, 2017. – Т. 2.– С. 59-62.

- ✓ опрацювати статтю: Модель підвищення рівня життєстійкості менеджерів комерційних організацій / В.О Панченко // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія: Психологічні науки. – 2015. – Вип. 126. – С. 122-127;
- ✓ опрацювати статтю: Компетентнісний підхід у професійній підготовці майбутнього менеджера / І.П. Потапюк, Л.М. Потапюк // Економічний розвиток: теорія, методологія, управління: матер. IV Міжнар. наук.-практ. конф. (28-30 листопада 2016 р.). – Будапешт-Прага-Київ, 2016. – С. 214- 222;
- ✓ сформулювати психологічні практичні рекомендації для розвитку лідерських якостей у менеджерів.

Питання та завдання до теми

1. Назвіть ділові та особистісні якості менеджерів.
2. Морально-психологічні якості особистості в структурі професійно-етичної культури менеджерів.
3. Функція волі в процесі саморозвитку особистості менеджерів.
4. Формування системи морально-ціннісних орієнтацій майбутніх менеджерів.
5. Моделі підвищення рівня життєстійкості менеджерів кризових організацій у дні війни.
6. Компетентнісний підхід у професійній підготовці майбутнього менеджера.

Модуль 2
**ЧИННИКИ ВПЛИВУ НА САМОТИВУВАННЯ
ТА САМОКОНТРОЛЬ МЕНЕДЖЕРА**

Тема 6
**ВПЛИВ ТАЙМ-МЕНЕДЖМЕНТУ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ РОБОТИ
МЕНЕДЖЕРА СУЧАСНОСТІ**

1. Тайм-менеджмент. Активне використання робочого часу менеджера в складні часи розвитку організації.
2. Впровадження планів і стратегій менеджера для ефективного управління своїм часом.
3. Корпоративний тайм-менеджмент.
4. Організація робочого часу в часи війни.

Ключові слова до теми:

тайм-менеджмент, ефективність роботи, корпоративний тайм-менеджмент.

По завершенні вивчення теми студенти мають знати та уміти:

- знати принципи тайм-менеджменту;
- як ефективно використовувати робочий час;
- вміти впроваджувати новітні плани та стратегії для ефективного управління часом;
- знатися на корпоративному менеджменті;
- уміти організовувати свій час та час підлеглих в умовах війни та екстремальних ситуаціях.

Завдання до самостійної роботи:

- ✓ підготуватися до дискусії; «Тайм-менеджмент – важлива складова успішної кар’єри»;
- ✓ самостійно вивчити тему: «Тайм-менеджмент для HR: як бути ефективним»;
- ✓ вивчити основні навички тайм-менеджменту;
- ✓ підготувати інформацію «Де навчитися тайм-менеджменту»;
- ✓ описати 7 технік ефективного тайм-менеджменту; з’ясувати яка з них підходить саме тобі;
- ✓ вивчити тему «Тайм-менеджмент для творчих людей»;
- ✓ опрацювати книгу Стівена Котлера «Мистецтво неможливого»;

- ✓ опрацювати видання Брайена Трейсі «Зроби це зараз: 21 чудовий спосіб зробити більше за менший час»;
- ✓ підготуватися до обговорення книги Тетяни Гончаренко «Фриланс здорової людини».
- ✓ прочитати книгу Гела Елрода, Хонорі Кордера, Девіда Осборна «Чудовий ранок для фінансового успіху» й підготуватися до її обговорення.

Питання та завдання до теми

1. Плани та стратегії сучасного менеджера.
2. Як зменшити стрес та досягти поставлених цілей.
3. Як навчитися робити вдвічі більше за менший час.
4. Як ефективно організувати робочий час в період війни.

Тема 7
ПСИХІЧНЕ ЗДОРОВ'Я ОСОБИСТОСТІ МЕНЕДЖЕРА
В СКЛАДНИХ РЕАЛІЯХ ЖИТТЯ

План

1. Психічне здоров'я особистості сучасного менеджера в реаліях складного сьогодення.
2. Процес самоуправління психічним здоров'ям під час війни.
3. Психічне здоров'я в системі управління людськими ресурсами.
3. Професійне вигорання менеджера та шляхи його подолання в умовах війни.
4. Взаємозалежність успіху в діяльності і психічного стану особистості менеджера.
5. Емоційна стійкість як особистісна лідерська якість менеджера.
6. Роль менеджера в покращенні психологічного й соціального добробуту співробітників.
7. Техніки позбавлення психічного напруження й закомплексованості в управлінській діяльності менеджера.

Ключові слова до теми:

психічне здоров'я, самокерування, стрес, психічне напруження, професійне вигорання, емоційна стійкість.

По завершенні вивчення теми студенти мають знати та уміти:

- усвідомлювати важливості підтримки психічного здоров'я менеджера;
- знатися на процесах самокерування психічним здоров'ям;
- надавати психологічну допомогу менеджерам при складній стресовій ситуації;
- підтримувати емоційну стійкість керівника як особистісну рису лідера організації;
- роль керівника у підтримці ментального здоров'я підлеглих;
- володіти загальними техніками позбавлення психічного напруження;
- як зробити більш безпечним середовище між керівником та співробітником;
- як підвищувати емоційну стійкість та рівень емоційного інтелекту.

Завдання до самостійної роботи:

- ✓ підготувати повідомлення «Психічне здоров'я як чинник ефективної діяльності сучасного керівника»;

- ✓ підготувати виступ «Вплив надмірного навантаження, конфліктів та надзвичайних подій на психічне здоров'я сучасних менеджерів»;
- ✓ доповідь «Вплив нульової толерантності керівника на психічне здоров'я колективу»;
- ✓ вивчити «Стимуляція психологічної та соціальної рівноваги між керівниками та підлеглими»;
- ✓ підготуватися до дискусії «Розвиток емоційного інтелекту особистості менеджера»;
- ✓ організувати на практиці захід щодо підвищення ментального здоров'я керівника та підлеглих в окремій організації;
- ✓ вивчити питання «Система створення здорових та збагачувальних стосунків з підлеглими»;
- ✓ втілити на практиці організацію програми підтримки психічного здоров'я особистості в організації;
- ✓ опрацювати статтю А. Земба «Стиль керівництва і професійне здоров'я керівників».

Питання та завдання до теми

1. Сутність психічного здоров'я особистості.
2. Особливості самокерування психічним здоров'ям особистості менеджера в складних умовах життя.
3. Професійний стрес в управлінській діяльності, самокерування стресом.
4. Вплив менеджера на загальний психологічний клімат.
5. Робоче місце: можливість і ризик для психічного здоров'я.
6. Психічне напруження та його подолання.
7. Проблема стресу та керування ним у діяльності сучасного менеджера.

Тема 8

ПОДОЛАННЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ БАР'ЄРІВ МЕНЕДЖЕРІВ У ПРОЦЕСІ ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙ

1. Психологія менеджменту нововведень.
2. Психологічні бар'єри нововведенням, мотивація нововведень.
3. Діяльність менеджера в екстремальних ситуаціях.
4. Психологія адміністраторської діяльності.
5. Стратегія управління конфліктом при нововведеннях.
6. Стресостійкість як особистісна властивість менеджерів у процесі впровадження інновацій.
7. Модернізація професійної підготовки менеджерів.

Ключові слова до теми:

психологічні бар'єри, впровадження інновацій, управління конфліктом, стресостійкість, модернізація.

По завершенні вивчення теми студенти мають знати та уміти:

- знати основні управлінські функції менеджера: стратегічного планування, адміністративну, комунікативно-регулюючу;
- знатися на помилках некомпетентного керівника;
- знати психологічні підходи до впровадження інновацій на виробництві.

Завдання до самостійної роботи:

- ✓ повідомлення щодо проблеми адаптації до нових змін та стресових ситуацій у процесі впровадження нововведень;
- ✓ підготувати реферат «Психологічний фактор в інноваційній діяльності підприємств»;
- ✓ підготувати реферат «Культура управління в процесі впровадження інновацій»;
- ✓ опрацювати статтю О. Кравченко «Управлінська діяльність з подолання антиінноваційних бар'єрів у закладах освіти».

Питання та завдання до теми

1. Формування мотивації нововведень.
2. Впровадження інновацій і стресостійкість менеджера.
3. Професійна готовність менеджерів до інноваційних змін.
4. Вплив інноваційної культури на формування інноваційно-сприятливого середовища підприємства.
5. Групова та індивідуальна психологічна підтримка професійних психологів у процесі впровадження інновацій.

Тема 9
СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ ВІДНОВЛЕННЯ
ОСОБИСТОСТІ МЕНЕДЖЕРА
ПІСЛЯ ТРАВМАТИЧНИХ ПОДІЙ ВІЙНИ

1. Психосоціальна підтримка на робочому місці.
2. Технології відновлення ресурсів життєздатності особистості після травматичних подій.
3. Розвиток системи підтримки працівників у складні часи війни.
4. Техніки відновлення.
5. Техніки подолання стресу.
6. Практичні способи стабілізації та самовідновлення травмованої особистості в умовах війни.

Ключові слова до теми:

психосоціальна підтримка, технології відновлення, самовідновлення, травматичні події.

По завершенні вивчення теми студенти мають знати та уміти:

- знати структуру можливостей відновлення психологічного здоров'я особистості в умовах війни;
- володіти знаннями та методами роботи зі стресом;
- знати аспекти відновлення та вміти відновлюватися після травматичних подій війни;
- втілювати знання та навички щодо збільшення мотивації професійного розвитку в часи війни;
- організовувати заходи щодо психосоціальної підтримки на робочому місці.

Завдання до самостійної роботи:

- ✓ підготувати повідомлення на тему: «Продуктивність та задоволеність від роботи особистості керівника в часи війни»;
- ✓ ознайомитися та презентувати техніку плейбек-театру як технології відновлення особистості.

Питання та завдання до теми

1. Соціально-психологічна реабілітація.
2. Організація психосоціальної підтримки в часи війни.
3. Технології відновлення ресурсів життєздатності особистості після травматичних подій.
4. Техніки відновлення.
5. Техніки подолання стресу.
6. Практичні способи стабілізації та самовідновлення травмованої особистості в умовах війни.

ТЕМАТИКА ЗАЛІКОВИХ ПИТАНЬ

1. Особистість менеджера у психології.
2. Менеджер як об'єкт психологічного дослідження.
3. Психологічна структура особистості менеджера та управлінська діяльність.
4. Детермінація поведінки особистості менеджера в управлінській діяльності.
5. Управлінські якості сучасного менеджера.
6. Психологічні риси особистості керівника, вимоги до нього як до лідера.
7. Психологічні регулятори особистості менеджера в сучасному суспільстві.
8. Психологічна характеристика професії «менеджер».
9. Психологічні основи управлінських функцій і ролей особистості сучасного менеджера.
10. Психологія стратегічного управління в складних умовах суспільства.
11. Стиль та соціально-психологічні проблеми керівництва в кризовій організації.
12. Психологічна характеристика багатовимірних моделей стилів керівництва.
13. Характеристика психологічних методів мотиваційної діяльності менеджерів у важкі часи суспільства.
14. Вплив темпераменту на діяльність особистості менеджера.
15. Психологічні особливості національних систем керівництва.
16. Гендерна типізація стилів керівництва (активна взаємодія з підлеглими як вираження жіночого начала в менеджменті; чоловік-менеджер і «діловий» стиль керівництва).
17. Влада та авторитет менеджера.
18. Роль менеджера у формуванні організаційної культури кризової організації.

19. Умови формування навичок успішного менеджерства в складних умовах розвитку суспільства.
20. Психологічна модель професійної самореалізації менеджерів у складних умовах розвитку суспільства.
21. Сучасний менеджер та психологічні умови ведення переговорів у часи складного сьогодення.
22. Особистість менеджера та його вплив на успішну діяльність колективу в часи війни.
23. Успішність професійної діяльності менеджера.
24. Самопрезентація та імідж менеджера.
25. Особистісна та професійна самореалізація менеджера сучасності.
26. Розвиток компетенції у діловому спілкуванні.
27. Мотиваційна сфера особистості керівника.
28. Психологічна модель професійної самореалізації менеджерів.
29. Професійна майстерність та стиль поведінки сучасного менеджера за оцінками зарубіжних та вітчизняних вчених,
30. Професійна самореалізація як чинник становлення особистості жінки-менеджера.
31. Творчий саморозвиток конкурентоспроможного менеджера.
32. Формування конкурентоспроможності в процесі підготовки висококваліфікованих менеджерів у сучасному кризовому суспільстві.
33. Психологічні риси особистості менеджера, вимоги до нього як до лідера.
34. Психологічні аспекти спілкування особистості менеджера.
35. Роль HR фахівця або менеджера з управління людськими ресурсами для створення комунікативних механізмів та розвиток між ними відкритого діалогу.
36. Психограма і професіограма сучасного менеджера.
37. Соціально-психологічні технології управління військовими колективами.

38. Самоактуалізація та самореалізація особистості: сучасні наукові уявлення.
39. Формування професійної компетенції майбутнього менеджера.
40. Тайм-менеджмент. Активне використання робочого часу менеджера в складні часи розвитку організації.
41. Впровадження планів і стратегій менеджера для ефективного управління своїм часом.
42. Корпоративний тайм-менеджмент.
43. Організація робочого часу в період війни.
44. Психічне здоров'я особистості сучасного менеджера в реаліях складного сьогодення.
45. Процес самоуправління психічним здоров'ям під час війни.
46. Психічне здоров'я в системі управління людськими ресурсами.
47. Професійне вигорання менеджера та шляхи його подолання в умовах війни.
48. Взаємозалежність успіху в діяльності від психічного стану особистості менеджера.
49. Емоційна стійкість як особистісна лідерська якість менеджера
50. Роль менеджера для поліпшення психологічного й соціального добробуту співробітників.
51. Техніки позбавлення психічного напруження й закомплексованості в управлінській діяльності менеджера.
52. Психологія менеджменту нововведень.
53. Психологічні бар'єри нововведенням, мотивація нововведень.
54. Діяльність менеджера в екстремальних ситуаціях.
55. Психологія адміністраторської діяльності.
56. Стратегія управління конфліктом при нововведеннях.
57. Стресостійкість як особистісна властивість менеджерів у процесі впровадження інновацій.
58. Модернізація професійної підготовки менеджерів.

59. Психосоціальна підтримка на робочому місці.
60. Технології відновлення ресурсів життєздатності особистості після травматичних подій.
61. Розвиток системи підтримки працівників у складні часи війни.
62. Техніки відновлення.
63. Техніки подолання стресу.
64. Практичні способи стабілізації та самовідновлення травмованої особистості в умовах війни.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Андріяко Т.Ю. Педагогічна сутність і структура конкурентоспроможності фахівця / Т.Ю. Андріяко // Вісник Черкаського університету. Сер. Пед. науки. – 2010. – Вип. 189. – Ч. 2. – С. 110-116.
2. Богуславська О.Г. Соціально-психологічна (комунікативна) компетентність як запорука ефективного менеджменту / О.Г. Богуславська // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. – 2011. – Вип. 46. – С. 268-277.
3. Буковський Д.А., Козакова О. М. Психологічні аспекти управління персоналом як інноваційний фактор підвищення ефективності роботи підприємства // Матеріали третьої міжнародної науково-практичної конференції: Управління інноваційним розвитком на макро-, мезо-, та мікрорівнях (Одеський національний політехнічний університет, 7-8 червня 2017 р.). Одеса, 2017. – С. 148-150.
4. Вдовенко І.С. Теоретичні і методичні засади формування конкурентоспроможності в процесі підготовки висококваліфікованих робітників у професійно-технічних навчальних закладах: дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 / Вдовенко Ігор Станіславович. – Київ, 2013. – 400 с.
5. Гарасимів Т. З. Самореалізація як соціальний розвиток особистості / Т.З. Гарасимів, Б.І. Базарник // Вісник Національного університету Львівська політехніка. Юридичні науки. – 2016. – № 837. – С. 218-223.
6. Гладкова В.М. Методичні аспекти професійного самовдосконалення керівника освітнього закладу. Наука і освіта, 2011. – № 7. С. 20-24.
7. Гомонюк В.О. Самоактуалізація та самореалізація особистості: сучасні наукові уявлення / В.О. Гомонюк // *Materialy IX Międzynarodowej naukowo-praktycznej konferencji «Europejska nauka XXI powieka – 2013».* – Volume 22: Psychologia i socjologia. Politologija. – Przemisl: Nauka i studia, 2013. – S. 21 – 26.

8. Горленко В.М., Острова В.Д., Сосновенко Н. В., Ткачук І.І. Застосування діагностичних мінімумів в діяльності працівників психологічної служби : [метод. рек.] / авт.-упор.: В. М. Горленко, В. Д. Острова, Н. В. Сосновенко, І. І. Ткачук ; за заг. ред. В. Г. Панка. – Київ : УНМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2018. – 106 с.
9. Грицевич Т.Л. Соціальнопсихологічні технології управління військовими колективами: Навчально-методичний посібник / Т.Л. Грицевич, О.С. Капінус, Т.М. Мацевко, П.П. Ткачук. – Львів: НАСВ, 2018. – 256 с.
10. Гупаловська В.А. Професійна самореалізація як чинник становлення особистості жінки: Дис. ... канд. психол. наук: 19.00.01. – Львів, 2005. – 191 с., с. 59-60.
11. Діденко М.С. Дослідження психологічних особливостей розвитку професійно значущих якостей майбутніх менеджерів організацій / М.С. Діденко // Організаційна психологія. Економічна психологія. – 2018.
12. Заставнюк О.О. Морально-психологічні якості особистості в структурі професійно-етичної культури менеджера / О.О. Заставнюк // Вісник 52 НТУУ «КПІ». Філософія. Психологія. Педагогіка : збірник наукових праць. – 2009. – № 3(27). – Ч.1. – С. 104-108.
13. Карамушка Л.М. Технології роботи організаційних психологів: Навчальний посібник / К.: Фірма «ІНКОС», 2005. – 366 с.
14. Карамушка Л.М., Клочко А. О. Тренінгова програма «Психологія розвитку інноваційних стилів управління у менеджерів освітніх організацій» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://lib.iitta.gov.ua/718988/1/8.pdf> – Назва з екрану
15. Карамушка Л.М., Москальов М.В. Психологічні умови підготовки майбутніх менеджерів до управління змінами в організації: Монографія. – К. : «Просвіта», 2011. – 200 с.

16. Кирпенко Т.М. Функція волі в процесі саморозвитку особистості. Актуальні проблеми психології. 2017. – Т.7, вип.42. – С. 120-127.
17. Кокун О.М. Психологія професійного становлення сучасного фахівця: Монографія. – К.: ДП Інформ.-аналіт. агенство, 2012. – 200 с.
18. Корольова, І.І. Особистісне самовизначення майбутніх менеджерів освітньої галузі у системі морально-ціннісних орієнтацій [Текст] / І.І. Корольова // Зб. Матер. Всеукр. наук.-практ. конф.: Духовна культура в сучасній Україні: філософські та психолого-педагогічні виміри: Наук. видання. – Херсон, 2016. – С. 100-105.
19. Кочубей Т., Семенов А. Наукові підходи до вивчення емоційної стійкості як особистісної лідерської якості. Збірник наукових праць. Частина 1, 2013. – С. – 117-124.
20. Куліш В. І. Професійна самореалізація особистості як психологічна проблема. Проблеми сучасної психології. – 2009. – №5. – С. 235-245.
21. Лебідь Н. Стресостійкість як особистісна властивість керівників-лідерів закладів середньої освіти : навчальний посібник / Н. Лебідь. – К. : ДП «НВЦ «Пріоритети», 2016. – 36 с.
22. Модернізація професійної підготовки менеджерів: матеріали Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції, м. Ніжин 15 лютого 2018 р. / за заг. ред. Ю. Г. Новгородської. – Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2018. – 101 с.
23. Овсянюк-Бердадіна О.Ф. Теоретико-методичні підходи до розвитку менеджерського потенціалу в організації [Електронний ресурс] / О.Ф. Овсянюк-Бердадіна // Економічний аналіз. – 2014. – Т. 15(3). – С. 101-105. – Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecan_2014_15\(3\)_16](http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecan_2014_15(3)_16)
24. Осадча Л.А. Формування професійної компетенції майбутнього менеджера / Л.А. Осадча // Економіка, фінанси і управління в ХХІ столітті: аналіз тенденцій та перспективи розвитку : зб. тез міжнар.

- наук.- практ. конф. (21 березня, 2017 р., м. Київ). – К. : Фінансова рада України, 2017. – Т. 2. – С. 59-62.
- 25.Панченко В.О. Модель підвищення рівня життєстійкості менеджерів комерційних організацій / В.О. Панченко // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія: Психологічні науки. – 2015. – Вип. 126. – С. 122-127.
- 26.Панченко В.О. Проекція життєстійкості в професійній адаптації менеджерів комерційних організацій. Світ науки та інновацій. – 2015. – № 8. – С. 76-83.
- 27.Потапюк І.П. Компетентнісний підхід у професійній підготовці майбутнього менеджера / І.П. Потапюк, Л.М. Потапюк // Економічний розвиток: теорія, методологія, управління: матер. IV Міжнар. наук.-практ. конф. (28-30 листопада 2016 р.). – Будапешт-Прага-Київ, 2016. – С. 214-222.
- 28.Приймак В. Модель професійних компетенцій сучасного менеджера / В. Приймак // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка. – 2012. – Вип. 137. – С. 49-52.
- 29.Психологія особистості: Словник-довідник / За ред. П.П. Горностая, Т.М. Титаренко. – К.: Рута, 2001. – 320 с.
- 30.Соціально-психологічні технології відновлення особистості після травматичних подій : практичний посібник / [Т.М. Титаренко, М.С. Дворник, В.О. Климчук та ін.] ; за наук. ред. Т. М. Титаренко / Національна академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної психології. – Кропивницький : Імекс-ЛТД, 2019. – 220 с.
- 31.Тимошенко Н.Є. Професійна самореалізація як один із компонентів професійного самовдосконалення особистості. Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. 2013. – № 121. – С. 161-164.
- 32.Фесенко Г.Г. Виховний процес в системі освітньо-професійної підготовки менеджера. Електр. ресурс / Г. Г. Фесенко // Сучасні аспекти

виховання студентської молоді: Матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. – Харків: ХНАМГ, 2009. – С.141-142. – Режим доступу: <http://eprints.kname.edu.ua/31446/1/26.pdf>

33. Шарко І.О. Формування особистості ефективного менеджера: теоретичні та прикладні аспекти / І.О. Шарко, О.І. Гуторов // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки». Випуск 9-1. Частина 4. – 2014. – С. 117-121.
34. Юрик Н.Є. Самоменеджмент : Курс лекцій. – Тернопіль : ТНТУ імені Івана Пулюя, 2015. – 89 с.
35. Ящук С.М. Проектна діяльність та її місце у професійній підготовці магістрів технологічної освіти / С. М. Ящук // Вісник Глухів. нац. пед. унту ім. Олександра Довженко. Серія : Педагогічні науки. – Глухів, 2012. – Вип. 21. – С. 67-72.

Навчальне видання

Н.В. ГАРКАВЕНКО

ОСОБИСТІТЬ МЕНЕДЖЕРА У ПСИХОЛОГІЇ

Методичні рекомендації

Літературний редактор *Лукул О.В.*

Технічна редакторка
та дизайн обкладинки *Кудрінська О.М.*

Підписано до друку 05.11.2024. Формат. 60x84/16.

Електронне видання.

Умов.-друк. арк. 1,9. Обл.-вид. арк. 2,0 . Зам. Н-086.

Видавництво Чернівецького національного університету

імені Юрія Федьковича

58002, м. Чернівці, вул. Коцюбинського, 2

e-mail: ruta@chnu.edu.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК №891 від 08.04.2002 р.